

Μια μαϊμού, μάρτυρας της Ιστορίας

Ο Φίλιππος Μανδηλαράς αφηγείται σαν παραμύθι τον μηχανισμό που οδήγησε στη Μικρασιατική Καταστροφή

ΓΡΑΦΕΙ Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

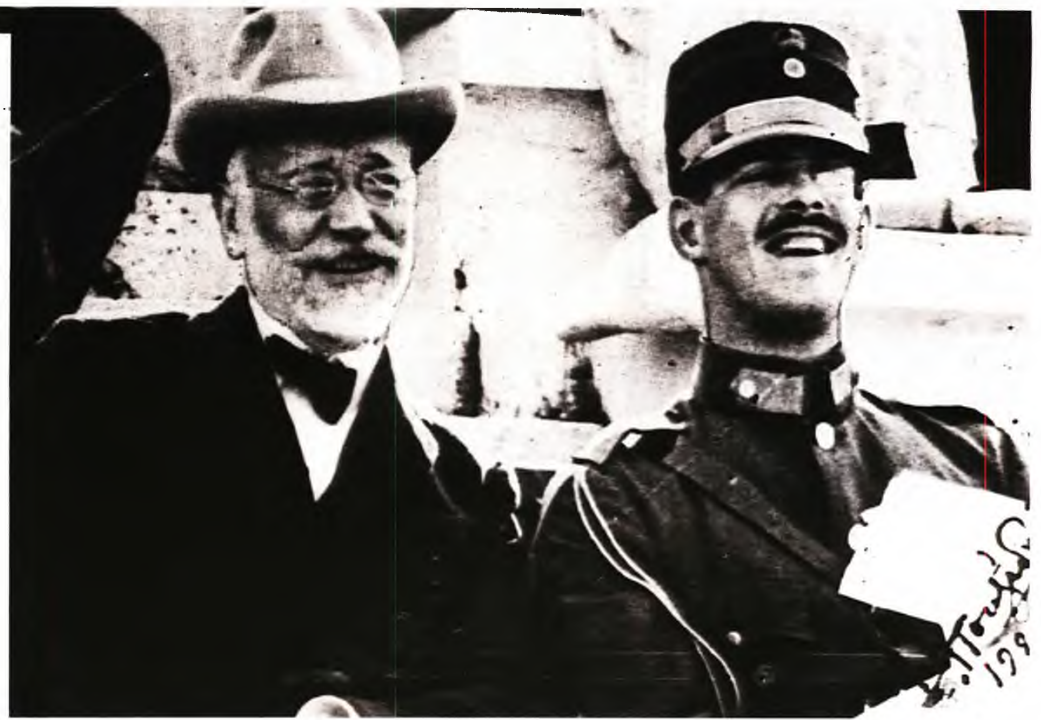
Στην πραγματικότητα ήταν δύο οι μαϊμούδες. Σε μια βόλτα στο δάσος του Τατσίου, το λυκόσκυλο του βασιλιά Αλέξανδρου επιτέθηκε στη μία και τότε η άλλη κύμηξε επάνω του να την υπερασπιστεί. Ο βασιλιάς επενέβη για να χωρίσει τα ζώα, η δεύτερη μαϊμού τον δάγκωσε, η δαγκωματιά μολύνθηκε και το 1920 δεν υπήρχαν αντιβιοτικά. Από τη μια στιγμή στην άλλη, ένας νεαρός και υγιής μονάρχης, αγαπητός και πειθίσιμος στους συμμάχους και την τότε κυβέρνηση, πεθαίνει. Ποιος το περίμενε; Και ποιος

Στο πεδίο των μαχών, η μαϊμού γίνεται η έκφραση ανθρωπιάς για τον νεαρό στρατιώτη έως τη στιγμή που περνά στην εχθρική πλευρά

θα μπορούσε να φανταστεί τότε ότι το απρόβλεπτο αυτό συμβάν θα οδηγούσε σε μια σειρά από κλιμακωτά γεγονότα με καταστροφικές συνέπειες;

Μερικά χρόνια αργότερα ο Ουίλντον Τσόρτσιλ, στον τέταρτο τόμο της «Παγκόσμιας Κρίσης» («The Aftermath 1918-1928»), αναφέρει: «Δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι διακόσιες πενήντα χιλιάδες άνθρωποι χάθηκαν από το δάγκωμα μιας μαϊμούς». Με αφετηρία αυτήν τη φράση, ο Φίλιππος Μανδηλαράς ανασυστίνει επαγωγικά μια ιστορική εποχή που οι πάντες έχουν ακουστά αλλά λιγότεροι στοιχειωδώς γνωρίζουν: τη συγκυρία που οδήγησε στην Μικρασιατική Καταστροφή και στον ξεριζωμό των Ελλήνων από τις πατρογονικές τους εστίες. Εφοδιασμένο με αυθεντικά ντοκουμέντα, ιστορικά κείμενα και στιβαρή φαντασία, το βιβλίο πραγματεύεται έναν πόλεμο, η κατάληξη του οποίου ίσως ήταν διαφορετική αν δεν είχε δαγκώσει τον βασιλιά η μαϊμού. Γύρω από αυτήν την υπόθεση υφίσταται όλη η πλοκή, με τον αφηγητή συγγραφέα να την ξεδιπλώνει σαν παραμύθι συνεπαίροντας τον αναγνώστη.

Η αφήγηση, διαθιμισμένη με ευτράπελα περιστατικά, χρησιμοποιεί ως κινητήριο μοχλό δύο μαϊμούδκια στον Ζωολογικό κήπο του Λονδίνου. Λίγο πριν από την έναρξη του Μεγάλου Πολέμου ο Γεώργιος Ε΄ της Αγγλίας – ο Τζόρτζι, κατά τον αφηγητή – στέλνει τα μαϊμούδκια στα Ξαδέρφια του στην Ελλάδα, τον Κωνσταντίνο Α΄ και τη Σοφία, για να τους καλοπιάσει. Ας δούμε όμως το σκεπτικό αυτού του καλοπιάματος όπως το φαντάζεται χαριτολογώντας ο αφηγητής απευθυνόμενος στον αναγνώστη: «...Θυμήθηκε, σκαλίζοντας τη μνήμη του, το συγκρατημένο χαμόγελο της Σοφίας, που τύχαινε να είναι αδελφή του Γουίλι. Ξέρεις εσύ ποιαού Γουίλι; Ήρα. Τον βασιλιά της Γερμανίας, εναντίον του οποίου είχε μόλις κηρύξει τον πόλεμο. Άες η Σοφία να φέρει τον

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος με τον Βασιλιά Αλέξανδρο Α΄ το 1920, πριν πεθάνει

Κωνσταντίνου στα νερά του αδελφού της και να έχω τους Έλληνες εναντίον μου; αναρωτήθηκε ανήσυχος. [...] Αμέσως έστειλε διαταγή στο διευθυντή του ζωολογικού κήπου να μερμηνήσει με κάθε διακριτικότητα ώστε τα νεογέννητα μαϊμούδκια να αποσταλούν ασφαλή στα Ξαδέρφια του [...] ως δώρο για τη γέννηση της τρίτης κόρης τους».

Καθώς όμως μαίνεται ο πόλεμος σε στεριά και θάλασσες, τα μαϊμούδκια αργούν να φτάσουν στον προορισμό τους και ο «Κωνσταντίν» έχει ήδη αποφασίσει, παρά τις επίμονες παραίνεσεις του Βενιζέλου, «να παραμείνει η Ελλάδα ουδέτερη αλλά πολύ φιλικά προσκείμενη προς τις δυνάμεις του Γερμανού Ξαδέλφου και μπατζανάκι». Αν έφταναν στην ώρα τους οι μαϊμούδες, θα άλλαζε κάτι; Προφανώς όχι, άλλωστε το δώρο αυτό προς τους βασιλείς είναι επινοημένο, αλλά ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την καθυστέρηση της παράδοσής του για να παρεμβάλει ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στο μεταξύ και τα οποία οδήγησαν στην εξορία του Κωνσταντίνου και στην ενθρόνιση του γιου του Αλέξανδρου.

Επειτα συμβαίνει το απρόβλεπτο: ο θάνατος του νεαρού βασιλιά από το δάγκωμα της μαϊμούς, η επάνοδος του Κωνσταντίνου με το δημοψήφισμα και τα όσα ιστορικά ακολούθησαν. Εδώ,

όμως, έχει ενδιαφέρον να δει κανείς πώς το αρχικό αφηγηματικό πρόσχημα μετατρέπεται από κινητήριο μοχλό σε κεντρομόλο δύναμη, με τη μαϊμού που δάγκωσε τον βασιλιά να κρατά σε τροχιά τη συνέχεια της ιστορίας μέχρι την τελευταία λέξη. Αυτά λοιπόν η μαϊμού δεν θανατώνεται, όπως αναφέρουν οι μαρτυρίες. Ο συγγραφέας επινοεί έναν αλθθοφανή τρόπο να τη φυγαδεύσει, παραδίδοντάς τη σ' έναν ζωόφιλο φοιτητή της Γεωπονικής Σχολής για να τη φροντίζει. Λίγο αργότερα, όταν εκείνος επιστρατεύεται, την παίρνει μαζί του στα υψίπεδα της Ανατολίας, εκεί όπου είχαν στρατοπεδέυσει τα απομεινάρια της 4ης Μεραρχίας, στην οποία ανήκε το τάγμα του. Στο πεδίο των μαχών, η μαϊμού γίνεται «η παρηγοριά» και η έκφραση ανθρωπιάς για τον νεαρό στρατιώτη έως τη στιγμή που το σκανδαλιάρικο ζωντανό περνά στην απέναντι, εχθρική, πλευρά.

«Μια μαϊμού!» διαπίστωσε μεγαλόφωνα ο Μεχμέτ στη γλώσσα του κι η μαϊμού αμέσως κατάλαβε ότι μιλάει για εκείνη μιας και οι λέξεις που την περιέγραφαν, τόσο στη γλώσσα των σκοτωμένων γύρω της όσο και του ζωντανό μπροστά της, ακούγονταν ίδιες στ' αυτή της: τη μαϊμού, τη μαϊμού!». Φοιτητής της Ιατρικής ο Μεχμέτ, συνδέεται μαζί της και μέσα από

Φίλιππος Μανδηλαράς **Η ΜΑΪΜΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ / ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ (1914-1928)**

Εκδ. Πατάκης, σελ. 138 Τιμή 7,90 ευρώ

το δικό της αθώο βλέμμα ξυπνά μέσα του η ανθρωπιά. Παρακολουθώντας την τύχη της μαϊμούς από στρατόπεδο σε στρατόπεδο, αλλά και των εκατέρωθεν απλών ανθρώπων που εμπλέκονται άθελά τους στις μάχες, ο αναγνώστης γίνεται μάρτυρας της φρίκης ενός πλέμου και των συνεπειών του, που θα μπορούσαν ίσως να έχουν αποφευχθεί αν ήταν άλλες οι συγκυρίες.

Το χιούμορ

Σφριγηλά και απολαυστική η αφήγηση, εγείρει ζητήματα εξαιρετικού ενδιαφέροντος κάρη στη διεπιστημιακή του συγγραφέα, ικανή να τρυπώσει στις οικίες της Ιστορίας και να αναδεικνύει με αφοπλιστική καθαρότητα απροσεξίες και παραλείψεις. Δυνατό σημείο του βιβλίου το χιούμορ, ένα εργαλείο με το οποίο ο αφηγητής καταφέρνει αστείρευτος να μιλάει σοβαρά. Ξαν να μας λέει ο συγγραφέας ότι τα πολυσυζητημένα μεγάλα θέματα, αν δεν θέλουμε να τα παρουσιάσουμε ως κοινοτοπίες, τα αντιμετωπίζουμε με πρωτότυπο τρόπο. Χρησιμοποιώντας στο σωστό μέτρο μια φιλοπαίγμονα τεχνική, φωτίζει διά της αντιθέσεως δραματικές καταστάσεις, δημιουργεί ένα κλίμα οικειότητας με τον αναγνώστη και τον κρατά καθηλωμένο από την πρώτη έως την τελευταία σελίδα.